

POST KORONA DÜNYA

Post-Korona Dünya

(John ALLEN | Nicholas BURNS | Laurie GARRETT | Richard N. HAASS | G. John IKENBERRY | Kishore MAHBUBANI | Shivshankar MENON | Robin NIBLETT | Joseph S. NYE, Jr. | Shannon K. O'NEIL | Kori SCHAKE | Stephen M. WALT | FOREIGN POLICY, 20 Mart 2020)

Salgın (pandemi) dünyayı sonsuza dek değiştirecektir. Önde gelen 12 düşünürün tahminleri

Koronavirüs pandemisi, Berlin Duvarı'nın yıkılması veya Lehman Brothers'ın iflası gibi, geniş kapsamlı sonuçlarını bugün ancak hayal etmeye başlayabileceğimiz dünyayı sarsan bir olaydır. Şu çok kesindir; tıpkı bu hastalığın yaşamları parçaladığı, piyasaları bozduğu ve hükümetlerin yetkinsizliğini (veya eksikliğini) ortaya çıkardığı gibi, siyasi ve ekonomik güç üzerinde daha sonra ortaya çıkacak şekilde kalıcı değişimlere yol açacaktır. Bu kriz devam ederken, ayaklarımızın altında hareket eden zemine anlam verebilmeye yardım etmek için, Foreign Policy, dünyanın dört bir yanından önde gelen 12 düşünürden, pandemiden sonra küresel düzene ilişkin tahminlerini paylaşmalarını istedi.

Daha Az Açık, Daha Az Müreffeh ve Daha Az Özgür Bir Dünya

Stephen M. WALT

Pandemi, devleti kuvvetlendirecek ve milliyetçiliği yeniden pekiştirecektir. Her türden hükümet, krizi yönetmek için acil durum önlemleri alacak ve birçoğu kriz bittiğinde bu yeni güçlerden vazgeçmeye razı olmayacaklardır.

KOVİD-19, güç ve etkinin Batı'dan Doęu'ya seyreden hareketini de hızlandıracaktır. Güney Kore ve Singapur'un ardından Çin de - en baştaki hatalarını telafi ederek - virüse karşı en iyi yanıt veren ülkelerden oldu. Avrupa ve Amerika'nın vermekte güçlük çektiği yanıt ise "Batı" markasını oldukça zedeledi.

Değişmeyecek olan, dünya politikasının temelde çelişkili doğasıdır. **Önceki vebalar** - 1918-1919 grip salgını da dâhil olmak üzere - **büyük güçler arasındaki çekişmeyi sonlandıramadı ya da yeni bir küresel işbirliği çağını başlatmadı.** KOVİD-19 da yapamayacak. Vatandaşlar ulusal hükümetlerini korumak için hükümetler yanında saf tutarken, devletler ve şirketler ileriki zayıflıklarını azaltmaya çalışırken, hiper-globalizasyondan daha fazla bir geri çekilme göreceğiz.

Kısacası, KOVİD-19 daha az açık, daha az refah içinde ve daha az özgür bir dünya yaratacaktır. Bu böyle olmak zorunda değil; fakat ölümcül bir virüs, yetersiz bir planlama ve eksik bir liderlikten oluşan kombinasyon, insanlığı tehlikeli bir patikaya yönlendiriyor.

Bildiğimiz Anlamdaki Globalizasyonun Sonu

Robin NIBLETT

Koronavirüs pandemisi ekonomik küreselleşmenin bardağını taşıran son damla olabilir. Çin'in büyüyen ekonomik ve askerî gücü; Amerika'da Çin'i ABD kaynaklı yüksek teknoloji ve fikrî mülkiyetten caydırmak ve müttefiklerini davayı takip etmeye zorlamak için şimdiden iki partili bir kararlılığı kışkırtmıştı. Karbon emisyonlarını azaltma hedeflerine ulaşmak için artan kamusal ve siyasi baskı, birçok şirketin uzun mesafeli tedarik zincirlerine olan bağımlılığını sorgulatmıştı. Şimdi KOVİD-19, hükümetleri, şirketleri ve toplumları uzun süreli ekonomik self izolasyon dönemleriyle başa çıkma kapasitelerini güçlendirmeye zorluyor.

Dünyanın bu bağlamda 21. yüzyıl başlarını tanımlayan "karşılıklı yarar sağlayan" küreselleşme fikrine geri dönmesi pek olası görünmüyor. Küresel ekonomik entegrasyondan sağlanan ortak kazancın korunmasına yönelik bir teşvik olmaması durumunda, 20. yüzyılda tesis edilen küresel ekonomi yapısı hızla çökecek. Daha sonra siyasi liderlerin uluslararası işbirliğini sürdürmeleri ve açık bir jeopolitik rekabete girmemeleri de çok büyük bir öz disiplin gerektirecek.

Vatandaşlarına KOVİD-19 krizini yönetebileceklerini kanıtlamak liderlere bir miktar siyasi kazanç sağlayacak. Fakat başarısız olanlar başarısızlıklarından dolayı başkalarını suçlama çekiciliğine direnmekte zorlanacaklar.

Daha Fazla Çin Merkezli Bir Küreselleşme

Kishore MAHBUBANI

KOVİD-19 salgını küresel ekonomik yönelimleri kökten değiştirmeyecek. Sadece zaten başlamış olan bir değişikliği hızlandıracak; ABD merkezli küreselleşmeden daha Çin merkezli bir küreselleşmeye geçiş.

Bu eğilim neden devam edecek? Amerikan toplumu küreselleşme ve uluslararası ticarete olan inancını yitirdi. Serbest ticaret anlaşmaları ABD Başkanı Donald TRUMP olsun veya olmasın zehirlidir. Aksine, Çin inancını kaybetmedi. Neden kaybetmez? Çünkü daha derin tarihsel nedenleri vardır.

Şu anda Çin liderleri, 1842'den 1949'a kadar olan aşığılanma yüzyılının; kendi kendilerini fazla beğenmenin ve o zamanki yöneticilerin Çin'i dünyadan koparmaya yönelik boş çabalarının bir sonucu olduğunu çok iyi biliyorlar. Buna karşılık, son birkaç on yıllık ekonomik canlanma küresel atılımın bir sonucuydu. Çin halkı da kültürel güven patlaması yaşadı ve artık her yerde rekabet edebileceklerine inanıyorlar.

Sonuç olarak, yeni kitabım olan Has China Won?'da belgelediğim gibi, ABD'nin iki seçeneğı var. Eğer birincil hedefi küresel önceliğı korumaksa, Çin ile siyasi ve ekonomik olarak sıfır toplamı jeopolitik yarışmaya katılmak zorunda kalacak. Bununla birlikte, Amerika Birleşik Devletleri'nin hedefi, sosyal durumu kötüleşen Amerikan halkının refahını iyileştirmekse, Çin ile işbirliğı yapmalıdır. Bilgece öğüt işbirliğinin daha iyi bir seçim olacağını öne sürecektir. Bununla birlikte, ABD'deki Çin'i toksik olarak gören siyasi ortam göz önüne alındığında, daha bilgece öğütler geçerli olmayabilir.

Demokrasiler Kabuklarından Çıkacak

G. John IKENBERRY

Kısa vadede kriz, Batı'daki büyük strateji tartışmalarında çeşitli gruplara tartışmaların alevlenmesi için yakıt verecek. Milliyetçiler ve anti-küreselciler, Çin şahinleri ve hatta liberal enternasyonalistler bile görüşlerinin aciliyeti için yeni kanıtlar bulacaklar. Yayılmakta olan ekonomik hasar ve toplumsal çöküş göz önüne alındığında, milliyetçiliğe doğru hareketin güçlendirilmesi, büyük güç rekabeti, stratejik ayrışma ve benzerlerinden başka bir şey görmek zor.

Ancak, 1930'larda ve 1940'larda olduğu gibi, daha yavaş gelişen bir karşı akım da olabilir, Franklin D. ROOSEVELT ve diğer birkaç devlet adamının savaştan önce ve savaş sırasında dillendirmeye başladığı gibi bir tür sert, "realist" enternasyonalizm olabilir. Dünya ekonomisinin 1930'lardaki çöküşü, modern toplumların birbiriyle ne kadar bağlantılı olduklarını ve ROOSEVELT'in bulaşma (bulaşıcı hastalık) olarak adlandırdığı şeye ne kadar savunmasız olduklarını gösterdi. Amerika Birleşik Devletleri modernliğin derin güçlerine (ve Dr. Jekyll ve Bay Hyde karakteri) nazaran diğer büyük güçler karşısında daha az tehlikedeydi. ROOSEVELT ve diğer enternasyonalistlerin bir araya geldiğı şey, savaş sonrası bağımlılığı yönetmek için yeni koruma biçimleri ve kapasiteleri olan açık bir sistemi yeniden kuracak bir düzendi. Amerika Birleşik Devletleri sınırları içinde gizlenemedi, ancak savaş sonrası açık bir düzende faaliyet gösterebilmek için çok taraflı işbirliğinin küresel altyapısının oluşturulması gerekiyordu.

Yani Birleşik Devletler ve diğer Batılı demokrasiler, kademeli bir kırılma duygusu tarafından yönlendirilen benzer tepkiler dizisinden geçebilirler; tepki ilk başta daha milliyetçi olabilir, ancak uzun vadede demokrasiler yeni bir tür pragmatik ve koruyucu enternasyonalizm bulmak için kabuklarından çıkacaklar.

Daha Düşük Kârlar, Ancak Daha Fazla İstikrar

Shannon K. O'NEIL

KOVID-19, küresel üretimin temel ilkelerini baltalıyor. Şirketler şimdi üretime hâkim olan çok adımlı, çok ülkeli tedarik zincirlerini yeniden düşünecek ve küçülteceklerdir.

Ekonomik olarak, artan Çin iş gücü maliyetleri, ABD Başkanı Donald TRUMP'ın ticaret savaşı ve robotik, otomasyon ve 3D baskıdaki ilerlemeler, politik olarak da özellikle olgun ekonomilerdeki gerçek ve algılanan iş kayıpları nedeniyle küresel tedarik zincirleri zaten ateş altındaydı. KOVID-19 şimdi bu bağlantıların çoğunu bozdu. Etkilenen bölgelerdeki fabrika kapanışları diğer üreticilerin - hastaneler, eczaneler, süpermarketler gibi - stok ve ürünlerden uzak kalmasına neden oldu.

Salgının diğer tarafında daha fazla şirket, tedariklerinin nereden geldiği hakkında daha fazla bilgi sahibi olmayı talep edecek ve fazlalık için verimliliği değiş tokuş edecektir. Hükümetler bu duruma ellerinden geldiğince müdahale edecek ve stratejik endüstri olarak düşündüklerini yerel yedekleme planlarına ve rezervlerine sahip olmaya zorlayacaktır. Kârlılık düşecek, ancak arz istikrarı yükselecektir.

Bu Pandemi Yararlı Bir Amaca Hizmet Edebilir

Shivshankar MENON*

Henüz ilk günler olmasına rağmen, üç şey belirgin görünüyor. Koronavirüs, ilk olarak ülkelerin iç ve dış siyasetlerini değiştirecektir. Bu, toplumların - hatta liberterlerin bile - hükümetin gücüne yeniden inanmalarınıdır. Hükümetin salgını ve ekonomik etkilerini aşmada göreceli başarısı, güvenlik meselelerini ve toplumlardaki son kutuplaşmayı şiddetlendirecek veya azaltacaktır. Her iki durumda da hükümet geri döndü. Şimdiye kadarki deneyimler, otoriterlerin veya popülistlerin pandemiyle mücadele konusunda daha iyi olmadıklarını gösteriyor. Gerçekten de, Kore ve Tayvan gibi erken ve başarılı bir şekilde yanıt veren ülkeler, popülist veya otoriter liderlerin yönettiği demokrasiler değildi.

İkinci olarak bu durum, birbirine bağı bir dünyanın henüz sonu değil. Salgının kendisi karşılıklı bağımlılığımızın kanıtıdır. Ancak tüm politikalarda, kendi kendine bir dönüş, bir otonomi arayışı, kendi kaderini tayin etme arzusu var. Daha fakir, daha ortalama ve daha küçük bir dünyaya yöneliyoruz.

Son olarak, umut ve yararlı işaretler de var. Hindistan, tüm Güney Asya liderlerinin tehdide karşı ortak bir bölgesel tepki oluşturmaları için bir video-konferans düzenleme girişiminde bulundu. Eğer pandemi, karşı karşıya olduğumuz büyük küresel meselelerde çok taraflı işbirliği yapma konusundaki gerçek ilgimizi fark etmemizi sağlarsa, faydalı bir amaca hizmet etmiş olacaktır.

Amerikan Gücünün Yeni Bir Stratejiye İhtiyacı Var

Joseph S. NYE, Jr.*

ABD Başkanı Donald TRUMP 2017'de büyük güç rekabetine odaklanan yeni bir ulusal güvenlik stratejisi açıkladı. KOVİD-19 bu stratejinin yetersiz olduğunu göstermektedir. Amerika Birleşik Devletleri büyük bir güç olarak hüküm sürse bile, tek başına hareket ederek güvenliğini koruyamaz. Richard DANZIG'in, sorunu 2018'de özetlediği gibi: "21. yüzyıl teknolojileri yalnızca üretim ve dağıtım süreçleri açısından değil, sonuçları açısından da küreseldir. Patojenler, yapay zekâ sistemleri, bilgisayar virüsleri ve radyasyonlar, bizim sorunumuz olduğu kadar, onları ortaya çıkaranların da sorunudur. Anlaşmalı raporlama sistemleri, paylaşılan kontroller, ortak beklenmedik durum planları, normlar ve anlaşmalar, sayısız karşılıklı risklerimizi hafifletmenin bir yolu olarak izlenmelidir."

KOVİD-19 ve iklim değişikliği gibi uluslar-üstü tehditler üzerine Amerika'nın diğer uluslar üzerindeki gücünü düşünmek yeterli değildir. Başarının anahtarı, gücün başkalarıyla birlikte olan önemini de öğrenmektir. Her ülke önce kendi ulusal çıkarlarını belirler; önemli soru, bu ilginin ne kadar geniş veya dar olarak tanımlandığıdır. KOVİD-19, bu yeni dünyaya stratejimizi uyarlayamadığımızı gösteriyor.

KOVİD-19'un Tarihi Galipler Tarafından Yazılacak

John ALLEN*

Her zaman olduğu gibi tarih, KOVİD-19 krizinin "galipleri" tarafından yazılacak. Her ulus ve daha fazla birey, bu hastalığın toplumsal gerginliğini yeni ve güçlü bir şekilde deneyimliyor. Kaçınılmaz olarak; hem benzersiz siyasi ve ekonomik sistemleri açısından hem de kamu sağlığı açısından ısrar eden uluslar, farklı ve daha yıkıcı bir sonuç yaşayanlar üzerinde başarı iddiasında bulunacak.

Bazıları için bu, demokrasi, çok taraflılık ve evrensel sağlık hizmetleri olarak büyük ve kesin bir zafer olarak görünecektir. Diğerlerine göre, baskın otoriter yönetimin açık “faydalarını” gösterecektir.

Her iki durumda da koronavirüs krizi, uluslararası güç yapısını, daha henüz hayal etmeye başladığımız bir şekilde yeniden şekillendirecektir. KOVİD-19, ekonomik hareketlilik üzerindeki baskısını artıracak, ülkeler arasındaki tansiyonu yükseltmeye devam edecektir. Uzun vadede pandemi, özellikle işletmeler kapanırsa ve bireyler iş gücünden ayrılırsa, küresel ekonominin üretken kapasitesini önemli ölçüde azaltacaktır. Bu dislokasyon riski özellikle gelişmekte olan ülkeler ve ekonomik olarak fazla sayıda dayanıksız işçileri barındıran ülkeler için önemlidir. Uluslararası sistem de büyük baskı altında kalacağı için bu durum hem istikrarsızlığa hem de ülkelerin içinde ve aralarında yaygın çatışmalara yol açacaktır.

Küresel Kapitalizmde Dramatik Yeni Bir Aşama

Laurie GARRETT*

Dünyadaki finansal ve ekonomik sistem için temel şok, küresel tedarik zincirlerinin ve dağıtım ağlarının bozulmaya karşı derinden savunmasız olduğunun kabulüdür. Dolayısıyla koronavirüs pandemisi sadece uzun süreli ekonomik etkilere sahip olmakla kalmayacak, aynı zamanda daha köklü bir değişikliğe yol açacaktır. Küreselleşme şirketlerin depolama maliyetlerini aşarak dünyanın dört bir yanındaki üretimi yetiştirmelerine ve ürünlerini “tam zamanında” pazara sunmalarına olanak tanımıştır.

Birkaç günden fazla raflarda duran stoklar piyasa başarısızlığı olarak kabul edilirdi. Arzın dikkatli bir şekilde düzenlenmesi, küresel düzeyde tedarik edilmesi ve gönderilmesi gerekiyordu. KOVİD-19, patojenlerin sadece insanları etkilemekle kalmayıp, üstüne üstlük “tam zamanında” sistemini de zehirleyebileceğini kanıtlamıştır.

Dünyanın Şubat ayından bu yana yaşadığı finansal piyasa kayıplarının ölçeği göz önüne alındığında, şirketlerin muhtemelen bu ürkek pandemiden sonra, “tam zamanında” modeli ve küresel olarak dağıtılmış üretim kapsamıyla ortaya çıkması bekleniyor. Sonuç, küresel kapitalizmde tedarik zincirlerinin anavatana dönmesi ve gelecekteki aksamalara karşı koruma sağlamak için fazlalıklarla dolu olduğu dramatik yeni bir aşama olabilir. Bu, şirketlerin kısa vadeli kârlarını azaltabilir, ancak tüm sistemi daha esnek hâle getirebilir.

Birçok Bitik Devletler

Richard N. HAASS*

“Kalıcı”, sevdiğim bir kelime değil; tıpkı “az” ya da “hiç” gibi. Ama koronavirüs krizinin en azından birkaç yıl boyunca, çoğu hükümetin sınırlarının ötesinde neler olduğundan ziyade kendi sınırları içinde gerçekleşen şeylere odaklanarak içeriye dönmesine yol açacağını düşünüyorum. Tedarik zinciri kırılganlığı göz önüne alındığında, seçici kendi kendine yeterlilik (ve sonuç olarak ayrılma) yönünde daha büyük hamleler bekliyorum; Aynı şekilde anavatanı yeniden inşa etmek ve krizin ekonomik sonuçlarıyla başa çıkmak için kaynakları ayırma ihtiyacı göz önüne alındığında, büyük ölçekte, göçe karşı oluşan daha büyük bir muhalefet, bölgesel ve global problemlere müdahil olma isteminde azalma (buna küresel ısınma da dâhil) öngörülebilir.

Devlet zayıflığı ve başarısız devletlerin dünyanın daha yaygın bir özelliği hâline gelmesiyle beraber, birçok ülkenin krizden kurtulmakta zorluk çekeceğini sanıyorum. Kriz muhtemelen Çin-Amerikan ilişkilerinin bozulmasına ve Avrupa entegrasyonunun zayıflamasına katkıda bulunacaktır. Olumlu tarafı, küresel halk sağlığı yönetiminin biraz ılımlı bir şekilde güçlendiğini görmeliyiz. Ancak genel olarak, küreselleşmeden kaynaklanan bir kriz, dünyanın bunlarla başa çıkma istekliliğine ve yeteneğine katkıda bulunmak yerine zayıflık yaratacaktır

Amerika Birleşik Devletleri Liderlik Testinde Başarısız Oldu

Kori SCHAKE*

ABD, hükümet içindeki dar kişisel çıkarlar ve beceriksiz yetersizlikler nedeniyle **artık uluslararası bir lider olarak görülmeyecek**. Bu salgının küresel etkileri olarak, uluslararası organizasyonların virüsle ilgili daha derin ve daha erken bilgilendirilmiş olması durumunda birçok ülkenin virüse daha hazırlıklı yakalanmış olabileceği ve koronavirüs pandemisinin küresel etkilerinin minimumda tutulmuş olabileceği söylenebilir. Bu pekâlâ Amerika Birleşik Devletleri'nin organize edebileceği bir şeydir, kendi kendine ilgilenirken sadece kendi kendine ilgilenmediğini gösterir. Fakat Washington liderlik testinde başarısız oldu ve dünya bunun için daha kötü durumda.

Her Ülkede İnsan Ruhunun Gücünü Görüyoruz

Nicholas BURNS*

KOVID-19 salgını bu yüzyılın en büyük küresel krizidir. Salgının derinliği ve ölçeği çok büyüktür. Bu halk sağlığı krizi Dünya'daki 7,8 milyar insanın her birini tehdit ediyor. Dolayısıyla şu anki mali

ve ekonomik krizin etkisiyle “2008-2009 Büyük Durgunluğunu” geçebilir. Bildiğimiz gibi her kriz tek başına uluslararası sistemi ve güç dengesini kalıcı olarak değiştiren sismik bir şok sağlayabilir. Uluslararası işbirliği bugüne kadar yetersiz kalmıştır. Eğer dünyanın en güçlü ülkeleri olan ABD ve Çin aralarındaki “krizden gerçek anlamda kim sorumlu ve bu krizle kim daha etkili mücadele edebilir” savaşlarına son veremezlerse, her iki ülkenin güvenilirliği önemli ölçüde azalabilir. Eğer Avrupa Birliği 500 milyon vatandaşına daha hedefli yardım sağlayamazsa, gelecekte ulusal hükümetler Brüksel'den daha bağımsız kararlar almaya gidebilir. Zira Amerika Birleşik Devletleri'nde en çok söz konusu olan konu, federal hükümetin krizi atlattık için etkili önlemler alma yeteneğidir.

Her ülkede, insan ruhunun olağanüstü örnekleri sahneye çıkıyor. Doktorlar, hemşireler, siyasi liderler ve vatandaşlar (virüse karşı) büyük bir direnç gösteriyor. Bu görüntüler, dünya üzerinde yaşayan erkek ve kadın tüm insanların böylesi olağanüstü bir güçlüğü karşı dirayet gösterebileceklerine dair umut aşıyor.

Kaynak: Foreign Policy

*YAZARLAR

John ALLEN; emekli dört yıldızlı ABD Deniz Piyadeleri generali aynı zamanda Brookings Enstitüsü'nün başkanı ve NATO Uluslararası Güvenlik Yardım Gücü ve Afganistan'daki ABD Kuvvetleri eski komutanıdır.

Nicholas BURNS; ABD Dışişleri Bakanlığı'nda eski siyasi ilişkiler sekreteri, Harvard Kennedy Hükümet Okulu'nda profesördür.

Laurie GARRETT; Pulitzer Ödülü kazanan bilim yazarı olarak, Dış İlişkiler Konseyi'nde ve küresel sağlık alanında eski kıdemli bir üyedir.

Richard HAASS; Dış İlişkiler Konseyi'nin başkanı ve “A World in Disarray: American Foreign Policy and the Crisis of the Old Order” kitabının yazarıdır.

Kishore MAHBUBANI; Singapur Ulusal Üniversitesi Asya Araştırma Enstitüsü'nün seçkin bir üyesidir aynı zamanda, “Has China Won?” ve “The Chinese Challenge to American Primacy” kitaplarının yazarıdır.

Shivshankar MENON; Brookings India'da seçkin bir üyedir ve aynı zamanda Hindistan Başbakanı Manmohan Singh'e ulusal güvenlik danışmanlığı yapmıştır.

Robin NIBLETT; Chatham House'un yöneticisi ve genel müdürüdür.

Joseph S. NYE Jr.; Harvard Üniversitesi'nde üniversite seçkin hizmet profesörüdür ve "Do Morals Matter? Presidents and Foreign Policy from FDR to Trump" kitabının yazarıdır.

Kori SCHAKE; Uluslararası Stratejik Araştırmalar Enstitüsü genel müdür yardımcısıdır.

Stephen M. WALT; Harvard Üniversitesi'nde Robert ve Renée Belfer uluslararası ilişkiler profesörüdür.